

Sosiaalialan osaamiskeskusten lausunto

VN/31113/2022

Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta

Sosiaalialan osaamiskeskukset lausuvat yhdessä seuraavaa:

Ehdotus asetukseksi tarkoittaa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen tavoitetta sekä hieman yhtenäistää sopimusten sisältöä. Lähtökohtana on sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, jonka pohjalle tulee yhteensovittaa strategista suunnitelmaa. Kaiken tämän pohjalla luodaan yhteistyösopimus, jonka tarkoituksena on ottaa huomioon myös alueelliset tarpeet ja toimijat.

Sosiaalihuollon osalta hyvinvointialueiden yhteistyösopimus on erittäin tärkeä instrumentti. Osana sosiaalihuollon TKKI-toiminnan varmistamista ja tarkentamista olisi hyvä vankemmin kytkeä sosiaalialan osaamiskeskuksia ja esimerkiksi sosiaalityön tieteenalaa edustavat yliopistot strategiseen suunnitelmaan ja mainita näitä toimijoina yhteistyöalueen strategisen TKKI-suunnitelman valmistelussa, toimeenpanossa ja arvioinnissa.

Sosiaalihuollon keskittämisasetus

Sosiaalihuollon osalta olisi tarvetta säätää keskittämisasetus. Tämä entisestään tehostaisi myös nyt lausuttavana olevan asetuksen toimeenpanoa, selkeyttäisi asetuksen tiettyjä sisältöjä sekä antaisi edelleen yhtä vahvaa säädöspohjaa sosiaalihuollolle kuin mitä terveydenhuollossa on erityisen vaativien palveluiden osalta.

Sosiaalihuollon TKKI-toiminta: rakenteet ja resurssit

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä on moneen kertaan painotettu, että sosiaalihuollon palveluja ja sosiaalityön kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet tulisi luoda. Eduskunta on tuonut esille jopa, että sosiaalihuoltoon tulee luoda yliopistosairaaloita vastaavat yliopistolliset palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet. Tällaisten eduskunnan edellyttämien sosiaalihuollon kehittämISRakenteiden vielä toistaiseksi puuttuessa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen tärkeys korostuu.

Sosiaalihuollon TKKI-toiminnan koordinointiin, tiiviin käytäntöyhteyden varmistamiseen sekä tutkimukseen perustuvien työmenetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon tulee kohdentaa rahoitusta yliopistosairaaloita vastaavasti. Sosiaalihuollon vaativimpien palvelujen kehittäminen ja koordinointi tulee kytkeä yhtenäiseen rakenteeseen TKKI-toiminnan kanssa.

Yliopistosairaaloiden osalta TKKI-toiminnan ylläpitämisen rahoitustarpeeksi on arvioitu 10 % sairaalan kokonaiskustannuksista. Vastaava laskelma tulisi tehdä myös sosiaalihuollon TKKI-

toiminnan ja vaativimpien palvelujen kustannuksista. TKKI-toimintaan tulee osoittaa oma erillisrahoitus, joka ei ole pois sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksesta. Samoin sosiaalihuollon vaativimpiin palveluihin tulee kohdentaa lisärahoitusta niille alueille, jotka vastaavat näiden palvelujen koordinoinnista ja kehittämisestä.

Sosiaalityön yliopistotasoinen tutkimus

VTR-rahoituksen kohdentaminen sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen on parantanut edellytyksiä harjoittaa tutkimustoimintaa yleensä ja varsinkin erikseen sosiaalityön käytäntöjä palvelemaan ja kehittämistyön perustuksia vahvistamaan. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on paljon aihealueita, joissa yhdyspintaa ei ole tai se on löyhä, joten tarvitaan myös korvamerkittyä tutkimusrahoitusta sekä terveydenhuollolle että sosiaalihuollolle. Edotamme siten asetuksen kirjausta tässä kohdin tarkennettavaksi. Yhteensovittaminen ei saa tuoda sellaisia rajoitteita, missä VTR-rahoitettavilla tutkimushankkeilla ei olisi oman alan varmistavaa toimijuutta. Ei ole myös suotavaa, että esimerkiksi sosiaalihuollon tutkimusrahoitus katsottaisiin olevan osa terveydenhuollon vastaavaa rahoitusta.

Osaamistarpeiden arviointi ja ennakointi

On keskeistä selvittää keinot yhteistyöedellytysten luonnille kaikkien TKKI-toimijoiden kesken osaamistarpeiden arvioimiseksi sekä ennakoimiseksi ja luoda tälle toiminnalle yhteistyörakenteet. Sisällöllisten osaamistarpeiden lisäksi on jatkossakin huolehdittava myös asiantuntijoiden määrällisen tarpeen kasvun ennakoinnista.

Kielelliset oikeudet ja näkökohdat

Asetusehdotuksessa 2 §:ssä kiinnitetään myös huomiota ansiokkaasti saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Saman logiikkaan mukaisesti olisi hyvä huomioida vastaavasti ruotsinkielisten palveluiden kehittäminen. Ehdotamme, siten, että 2 § toisen 3) kohtaan liitetään kirjaus: ”Yhteistyösopimukset, jotka solmitaan yhteistyöalueilla, joiden puitteissa toimii kaksikielisiä hyvinvointialueita, on yhteensovitettava Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen valtakunnalliseen kehittämistehtävään järjestämislain 33 § ja kehittämistehtävään, joka koskee ruotsinkielistä sosiaalialan osaamiskeskusta osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) ja valtioneuvoston asetuksen (1411/2001) mukaan”.

Arvio vaikutuksista resurssointiin ja resurssien turvaaminen

TKKI-kokonaisuutta arvioitaessa on todettu, että taloudelliset vaikutukset eivät olisi merkittäviä. Asetuksen tuomat uudet ja lisääntyneet tehtävät TKKI-toiminnan koordinointiin ja käytäntöyhteyden varmistamiseen sekä tutkimukseen perustuvien työmenetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon edellyttävät lisäresursseja. Asetusteknisesti on tietenkin haasteellista määritellä, millaisia taloudellisia vaatimuksia voidaan sopimusosapuolille asettaa. Ehdotamme, että arvio taloudellisista vaikutuksista avattaisiin uudelle tarkastelulle ja, mikäli mahdollista, lisätään asetukseen ja/tai perustelum�istioon kirjaus resurssien ja toiminnan ja toimintaedellytysten turvaamisesta. Tavoitteena pitäisi olla tasapainon luominen sosiaali- ja terveydenhuollon TKKI-resurssointiin.